

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK

jaarverslag 2016

INHOUDSTAFEL

■ VOORWOORD	5
■ 2016 IN CIJFERS EN TABELLEN	7
■ WIJZIGINGEN CODE.....	17
■ OVERZICHT BESLISSINGEN 2016.....	18
■ SAMENSTELLING RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK	22

Foto cover: Belgaimage – Philippe François / Journalisten op het Schumanplein in Brussel na de aanslag in metrostation Maalbeek op 22 maart 2016

Druk: Drukkerij Artoos NV, Kampenhout

Met een sterke spurt richting Nieuwjaar klokte de Raad voor de Journalistiek 2016 af op een totaal van 71 klachten. Dat was ei zo na een record. Belangrijker is dat meer dan 40 procent van de klachten die dat jaar werden afgehandeld in der minne werden geregeld. De Raad vervult daarmee de rol die hem was toebedeeld: ethische regels voor journalistiek gedrag afspreken en een brug slaan tussen de samenleving en de wereld van de media. De Raad tikt journalisten indien nodig op de vingers, maar dat is niet zijn eerste taak. Die wil de journalist en zijn publiek dichter bij elkaar brengen.

De secretaris-generaal van de Raad is daarom tegelijk ook ombudsman, een dubbele rol die Pieter Knapen op het lijf is geschreven. Ik dank hem en zijn medewerkster Kristina De Wilde voor hun inzet, die de Raad ook in 2016 toeliet om te doen waarvoor hij is opgericht. Ik dank tegelijk ook alle leden van de Raad, die elke maand ten minste één middag in hun agenda vrijmaken voor een trip naar de Résidence Palace. Dat is niet altijd vanzelfsprekend.

De Raad stelde eind 2016 een bijgewerkte druk voor van de Code van de Raad voor de Journalistiek. Die werd ondertussen in januari ruim verspreid, onder meer als een bijlage bij De Journalist, het ledenblad van de Vlaamse Vereniging van Journalisten. Die nieuwe druk was nodig omdat de tekst van drie artikelen van de Code de voorbije maanden werd bijgestuurd. Eén van die artikelen kreeg ook een richtlijn toegevoegd.

Artikel 11 van de Code heeft betrekking op reclame, hoe journalisten daarmee moeten omgaan en hoe reclameboodschappen worden gepresenteerd. De vraag om op dat vlak voor duidelijkheid te zorgen, kwam van journalisten zelf. Ze weten soms niet goed hoe ze in deze voor veel mediabedrijven barre tijd moeten omspringen met druk van adverteerders of zelfs met een dwingende vraag uit het eigen huis.

De Code legt met deze tekst nadruk op de onafhankelijkheid van het journalistieke werk. Het moet voor elke mediagebruiker duidelijk zijn waar de journalistiek eindigt en de reclameboodschap begint. Er was in dit geval ook overleg met de Jury voor Ethische Praktijken inzake Reclame. De JEP had al een vergelijkbare regel, die nu verder werd uitgewerkt. Het nieuwe artikel 12 en de richtlijn die erbij hoort, vraagt dat journalisten geen voordelen ontvangen die hun onafhankelijkheid in het gedrang kunnen brengen en dat media transparant zijn over de middelen waarmee journalistiek werk is betaald. Ook die tekst wil in de eerste plaats waken over de geloofwaardigheid van de berichtgeving.

Eerder vorig jaar al werd de Raad het eens over een bijgewerkte tekst van artikel 27. Dat moet de Raad meer mogelijkheden aanreiken om in een maatschappelijk gevoelig debat preciezer en met meer nuance te oordelen. Het artikel zegt dat de journalist niet aanzet tot racisme en discriminatie. Hij waakt er ook over dat de formulering van de berichtgeving niet stigmatiseert als elementen zoals, bijvoorbeeld, etnische afkomst of seksuele geaardheid worden vermeld. De Raad koos er ook voor om het woord 'stigmatisering' te gebruiken, in de plaats van het woord 'stereotypering'.

Tijdens het jaarlijkse congres van de Alliance of Independent Press Councils of Europe (AIPCE), dat begin oktober in Stockholm werd gehouden, werd duidelijk dat persvrijheid ook in de Europese Unie niet overal vanzelfsprekend is. Er is, bijvoorbeeld, in Hongarije en Polen reden tot bezorgdheid. Er werden ook vragen gesteld bij de manier waarop een bedrijf zoals Facebook nieuws verspreid en zelfs ingrijpt in de berichtgeving.

2016 was in dat opzicht een sleuteljaar. De campagne voor een Brexit in het Verenigd Koninkrijk en de Amerikaanse presidentsverkiezingen lieten zien met hoeveel gemak halve waarheden en hele leugens hun weg vinden langs sociale media en over het internet. Zonder dat lastige journalisten hun rol in dat proces kunnen spelen. Facebook toonde zich alvast bereid om daarover met AIPCE te overleggen. Het maakt de opdracht van goed functionerende klassieke media ondertussen tegelijk moeilijker, maar ook nog zoveel belangrijker.

**Hubert
Van Humbeeck**
Voorzitter

©Photo News – Adam Holt / Cameralui in het Weston Homes Community Stadium bij de vriendschappelijke wedstrijd tussen Colchester United en Crystal Palace (25/07/2016)

Nieuwe klachten

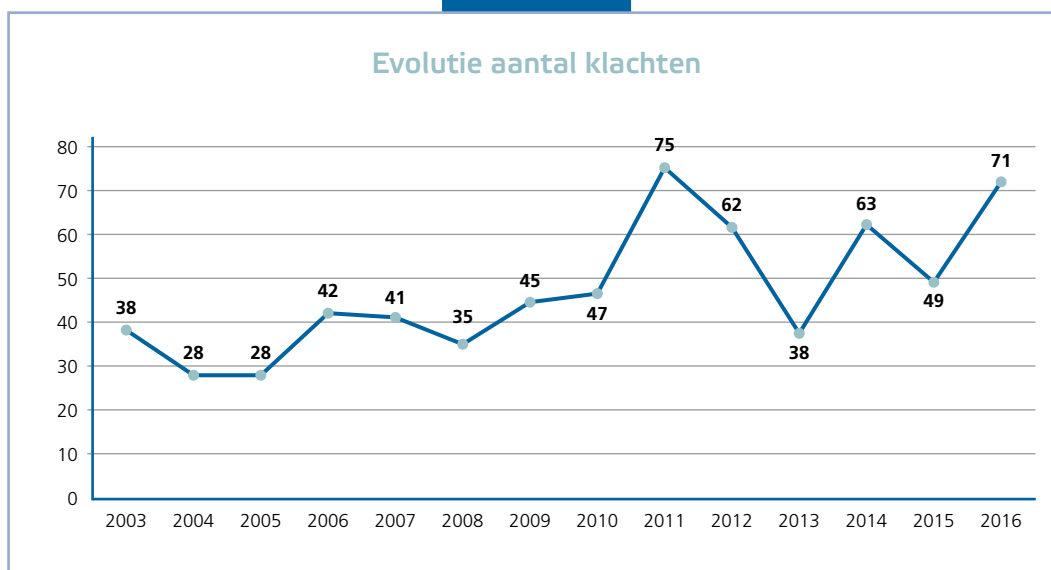
Aantal nieuwe klachten

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2016 71 klachten ontvangen. Dat zijn er ruim 30 procent meer dan in 2015. Het jaargemiddelde voor de hele bestaansperiode van de Raad bedraagt 47. Van de 71 klachten kwamen er 51 van particulieren en 20 van organisaties. Bij de laatste groep zat ook een klacht van een medium tegen een ander medium wegens plagiaat.

Pieter Knapen
Secretaris-
generaal en
ombudsman

Tabel 1

Naast de 71 nieuwe klachten waren er begin 2016 nog 17 oude dossiers in behandeling. Die dossiers van 2015 werden allemaal in de eerste helft van 2016 afgerond.

In totaal waren er in 2016 dus 88 dossiers in behandeling. Daarvan konden er 67 volledig worden afgewerkt, zodat er eind december nog 21 geopend bleven, tegenover 17 openstaande dossiers bij het begin van het jaar. Rekening houdend met de sterke toename van het aantal klachten betekent dit dat er geen achterstand werd opgelopen, wel integendeel.

Betrokken media

Voor de eerste keer in de geschiedenis van de Raad waren de meeste klachten gericht tegen websites. Tot 2015 stonden kranten en magazines bovenaan, in 2016 kwam er een kentering met 25 klachten tegen websites, plus nog eens 12 tegen websites in combinatie met hun tegenhanger in krant (9), magazine (1) of TV (2). In totaal waren er dus 37 of 52% van de klachten gericht tegen websites, een normale evolutie gezien het steeds groeiende belang van online nieuwsmedia.

De kranten komen op de tweede plaats met 16 klachten, plus 9 tegen krant én website. Daarna volgen de magazines (7 louter magazine, 1 magazine en website), TV (6 louter TV, 2 TV en website), radio (1)¹, persagentschap (1) en sociale media (1). Van de 8 klachten tegen magazines waren er 4 tegen populaire en televisiebladen.

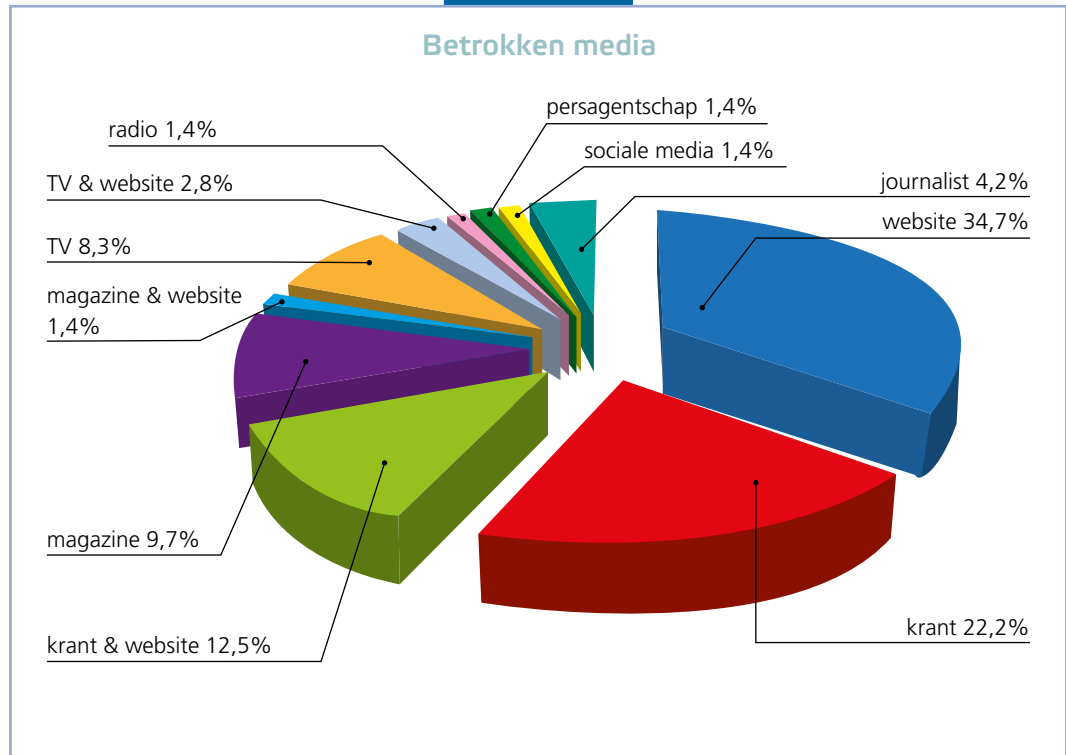
Er waren ook 3 klachten tegen een journalist, zonder dat de klager ook zijn of haar medium viseerde. In één geval ging het om journalistiek handelen zonder dat de journalist iets gepubliceerd had. In het tweede vond de klaagster de manier waarop de journalist met haar communiceerde opdringerig en partijdig. Het laatste geval betrof uitlatingen van een journalist in een blog en op sociale media.

¹ De klacht tegen radio was een gecombineerde klacht tegen radio, TV en website, maar is hier voor het overzicht apart geteld.

Foto:
Photo News –
Bert Van den Broucke /
Pieter Knapen

Net als in 2015 was er bij de klachten tegen websites een klacht tegen een aggregatiewebsite, die geen eigen nieuws gaart of redigeert, maar op basis van RSS-feeds artikels van andere nieuwssites aggregereert, bundelt per onderwerp en publiceert. De Raad verklaarde de klacht ontvankelijk.

Tabel 2

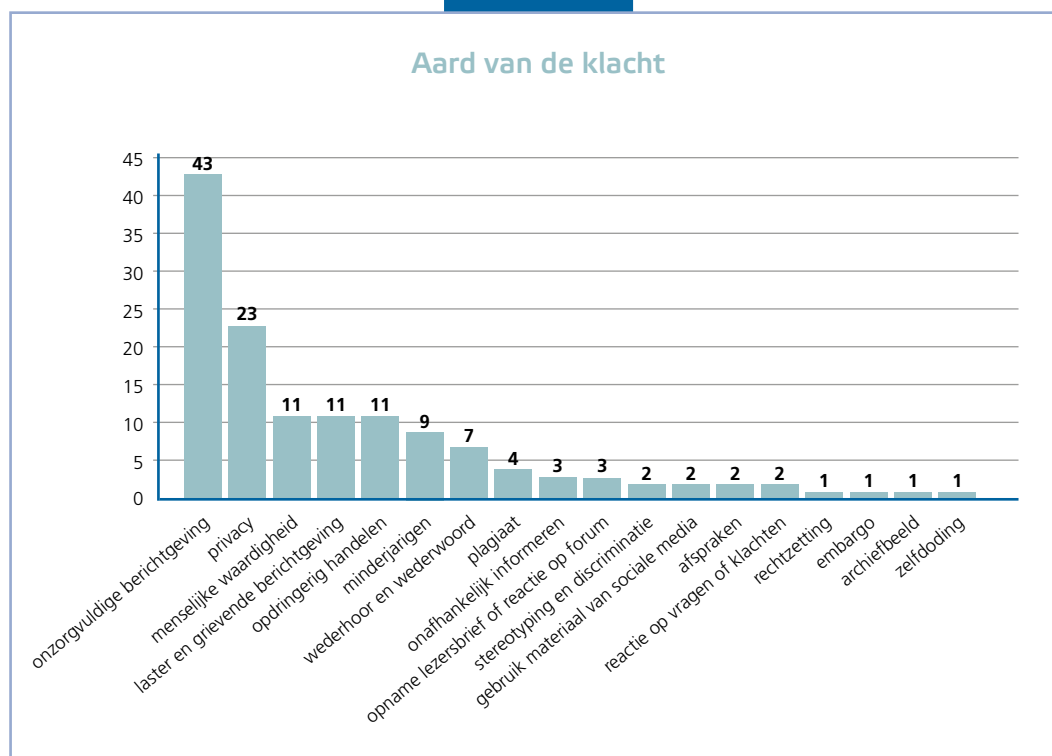

©Belgaimage – Richard B. Levine / Cameraploegen voor de Trump Tower in New York (12/11/2016)

Aard van de klachten

De inhoud van klachten is uiteenlopend en de inbreuken op de beroepsethiek die klagers aanvoeren zijn velerlei. Op basis van de beweerde inbreuken die klagers aangeven, krijgt elke klacht één of meer labels. Het gaat om voorlopige kwalificaties die in de loop van de procedure kunnen wijzigen, maar desondanks geven ze een goed beeld van de domeinen waarop de problemen zich doorgaans situeren. Aangezien één klacht meerdere inbreuken kan vermelden, ligt het aantal labels hoger dan het aantal klachten.

Tabel 3

De categorie **onzorgvuldige berichtgeving** scoort traditioneel hoog, en dat is niet anders in 2016. Ruim 60% van de klachten (43 van de 71) gaan over onzorgvuldige berichtgeving, zoals fouten of vergissingen in de berichtgeving, te algemene of overdreven titels, feiten en bronnen die onvoldoende gecheckt zijn of verkeerde foto's bij een artikel.

Bijna één derde van de klachten (23) gaat over privacy. Dat is iets minder dan het jaar voordien (37%) en veel minder dan twee jaar eerder (54%). Tot 2014 steeg het aantal klachten over privacy meestal.

Elf klachten gaan over een schending van de **menselijke waardigheid**. Dat is een beduidende stijging tegenover 2015, maar die is in grote mate toe te schrijven aan één klagster die tegen 6 media een klacht indiende en telkens een schending van de menselijke waardigheid inriep.

In 11 andere gevallen omschreef de klager de berichtgeving als **lasterlijk of grievend**.

Er waren 9 klachten over berichtgeving over **minderjarigen**. Een opvallend hoog aantal, maar voor het grootste deel te verklaren door de klachten van een vzw die hulp biedt aan gezinnen met kinderen en jongeren in een moeilijke leef- of opvoedingssituatie. Zij diende een klacht in tegen 7 media namens een meisje van vijftien dat bij hen in begeleiding was.

Zeven klagers vonden dat ze onvoldoende **wederhoor of wederwoord** hadden gekregen, een andere was boos omdat een krant een **rechtzetting** weigerde te publiceren na een foutief bericht. Verder waren er 2 klachten over het gebruik van **foto's van sociale media**, 2 over **stereotypering en discriminatie**, 1 over gebruik van **archiefbeelden** en 1 over berichtgeving over **zelfdoding**.

Drie klachten gingen over **onafhankelijk informeren**. Eén klager vond dat de betrokken journalist veeleer optrad als activist dan als journalist, een ander vond dat de journalist tatoeages promootte en de laatste nam aanstoot aan het feit dat de journalist optrad als ghostwriter voor derden.

Ten slotte is er de groep klachten over **onzorgvuldige handelwijze**. Klachten gaan niet alleen over gepubliceerde of uitgezonden artikels of reportages, maar ook over de manier waarop journalisten handelen en zich gedragen. Samen gaat het voor 2016 om 17 van de 71 of bijna een kwart van de klachten, waarvan er 11 gingen over **opdringerig handelen** door journalisten, 3 over de weigering van de redactie om een **lezersbrief of een reactie op een forum** op te nemen, 2 over redacties die niet of onvoldoende **reageren op vragen of klachten** van mediagebruikers, 2 over het niet **nakomen van afspraken** door journalisten, en een laatste over de naleving van een **embargo**.

Een opvallende nieuwigheid waren 6 klachten over **links op websites**. In 5 van de 6 gevallen ging het om klachten van een vzw die hulp biedt aan gezinnen met kinderen en jongeren in een moeilijke leef- of opvoedingssituatie, en die een klacht indiende namens een meisje van vijftien. De vzw nam geen aanstoot aan de artikels van de sites zelf, maar wel aan een video waarnaar ze linkten. Het meisje kwam aan bod in de video, die gemaakt was door een blogger. De inhoud van de video was controversieel en de vzw vond dat niet alleen de blogger maar ook de sites die naar de video linkten, toestemming hadden moeten vragen aan de ouders of aan iemand anders die verantwoordelijkheid droeg over het meisje, om het meisje herkenbaar in beeld te brengen.

De 5 klachten werden minnelijk geregeld, maar in de marge ervan wisselde de Raad wel van gedachte over de vraag of een redactie verantwoordelijk is voor links en de inhoud die achter links schuilgaat. Gezien de minnelijke regelingen deed de Raad er geen uitspraak over, maar het is een thema dat in de toekomst ongetwijfeld nog zal opduiken.

Overigens verklaarde de Raad nog een andere klacht ontvankelijk op basis van een link, hoewel klaagster geen persoonlijk belang kon aantonen bij het artikel waaraan ze aanstoot nam. Maar ze kwam wel voor in een reportage waarnaar het artikel linkte. Hoewel klaagster geen bezwaar maakte tegen die reportage, achtte de Raad haar optreden erin wel voldoende om de klacht ontvankelijk te verklaren. De klacht was dus ontvankelijk vanwege de link, maar werd manifest ongegrond verklaard op basis van de inhoud van het artikel.

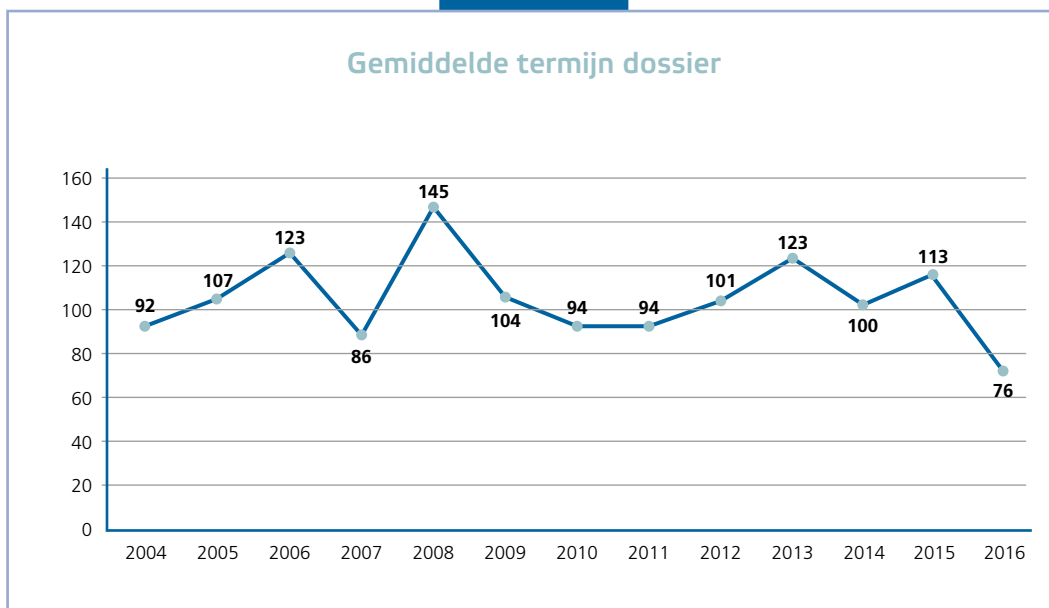
©Belgaimage – AFP – Joe Klamar / Vluchtelingenkinderen spelen cameraploeg in het vluchtelingenkamp van Idomeni, Griekenland (23/04/2016)

Afgehandelde dossiers

Doorlooptijd

In 2016 werden 67 dossiers volledig afgewerkt, 8 meer dan in 2015. De gemiddelde doorlooptijd bedroeg 76 dagen, weekends en feestdagen niet inbegrepen. Dat is beduidend minder dan het jaar voordien (113), wat onder meer te maken heeft met het relatief hoge aantal minnelijke regelingen, waarvan er een aantal op korte termijn overeengekomen konden worden. Verder werden 6 klachten onontvankelijk verklaard, wat steeds snel gebeurt, en ten slotte waren er geen klachten van 2014 meer in behandeling.

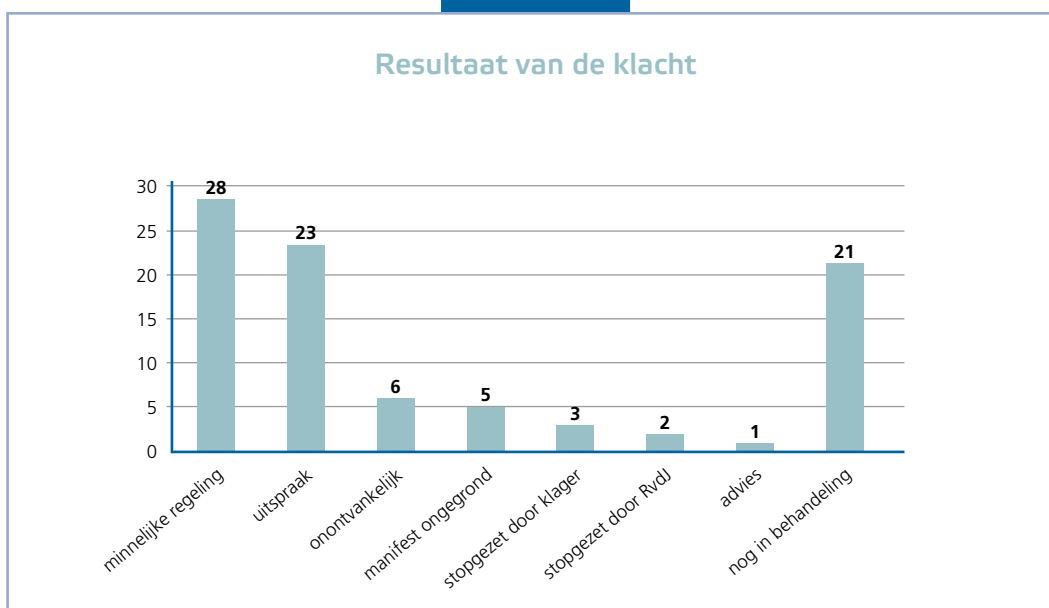
Tabel 4

Aard van de afhandeling

Klachten worden op uiteenlopende manieren afgerond. De belangrijkste vormen zijn minnelijke regelingen door de ombudsman en uitspraken van de Raad.

Tabel 5

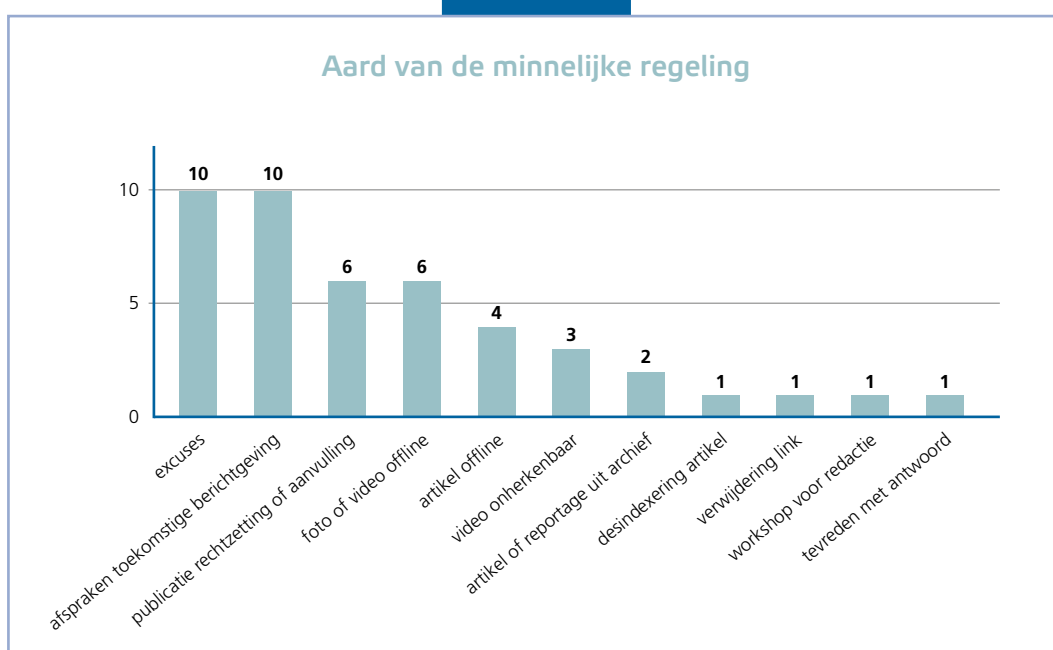

Minnelijke regeling

In 2016 werden 28 van de 67 of bijna 42% van de afgehandelde dossiers minnelijk geregeld. Dat is iets meer dan de jaren voordien.

Minnelijke regelingen nemen uiteenlopende vormen aan. In 2016 ging het om excuses, publicatie van een rechtzetting of aanvulling, afspraken voor toekomstige berichtgeving, offline halen van foto's, links of artikels, onherkenbaar maken van online-beelden, desindexering van artikels bij zoekmachines of verwijdering van artikels of reportages uit het archief om hergebruik te voorkomen. In één geval toonde de klager zich tevreden met het inhoudelijke antwoord van de hoofdredactie, en in een laatste geval zegde de hoofdredactie toe om een workshop voor de redactie te organiseren over berichtgeving over zelfdoding. Soms gaat het om een combinatie van verschillende elementen zodat het totale aantal in onderstaande tabel hoger ligt dan 28.

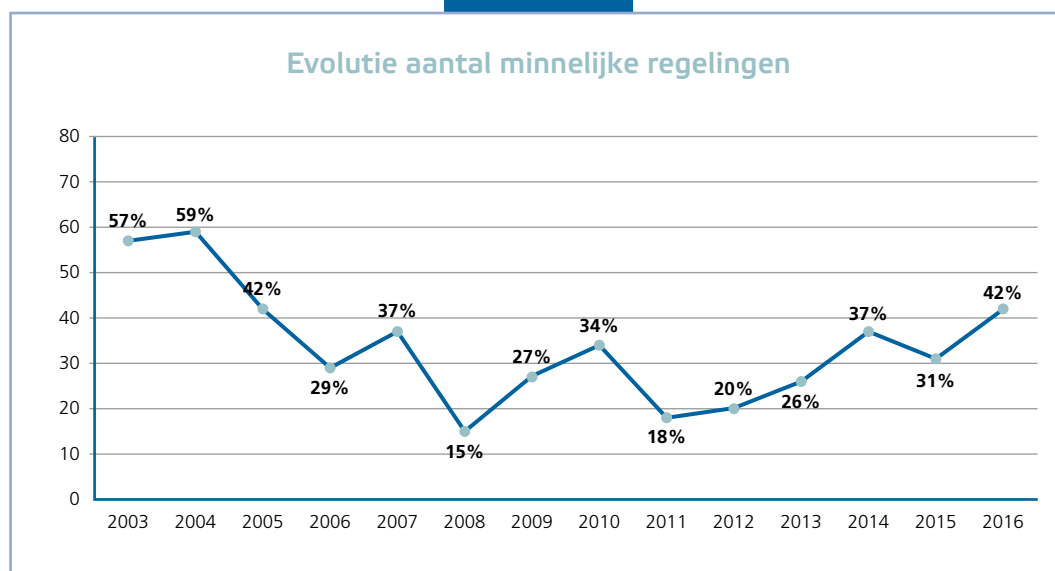
Tabel 6

© Belgimage – AFP / Journalisten op de top van de G20 in Hangzhou, China (04/09/2016)

De ombudsman gaat bij het begin van elke klacht na of een minnelijke regeling mogelijk is. Hij vraagt aan beide partijen of ze een voorstel willen doen of doet dat zelf. Als er een voorstel is, probeert hij via bemiddeling tot een regeling te komen. Als dat lukt en beide partijen gaan akkoord, is het dossier afgerond. De ombudsman rapporteert kort aan de Raad, maar de Raad komt niet tussen in minnelijke regelingen. Het aantal minnelijke regelingen varieert van jaar tot jaar.

Tabel 7

Eerder dan een uitspraak te doen over klachten, bieden minnelijke regelingen de mogelijkheid om het vertrouwen tussen klagers en journalisten of media te herstellen door een regeling waarin beide partijen zich kunnen vinden.

Uitspraak

De Raad deed in 2016 23 uitspraken over klachten. Daarnaast formuleerde hij een advies over een vraag van Unia (Interfederaal Gelijkekansencentrum) of een bepaalde cartoon strookte met de beroepsethiek.

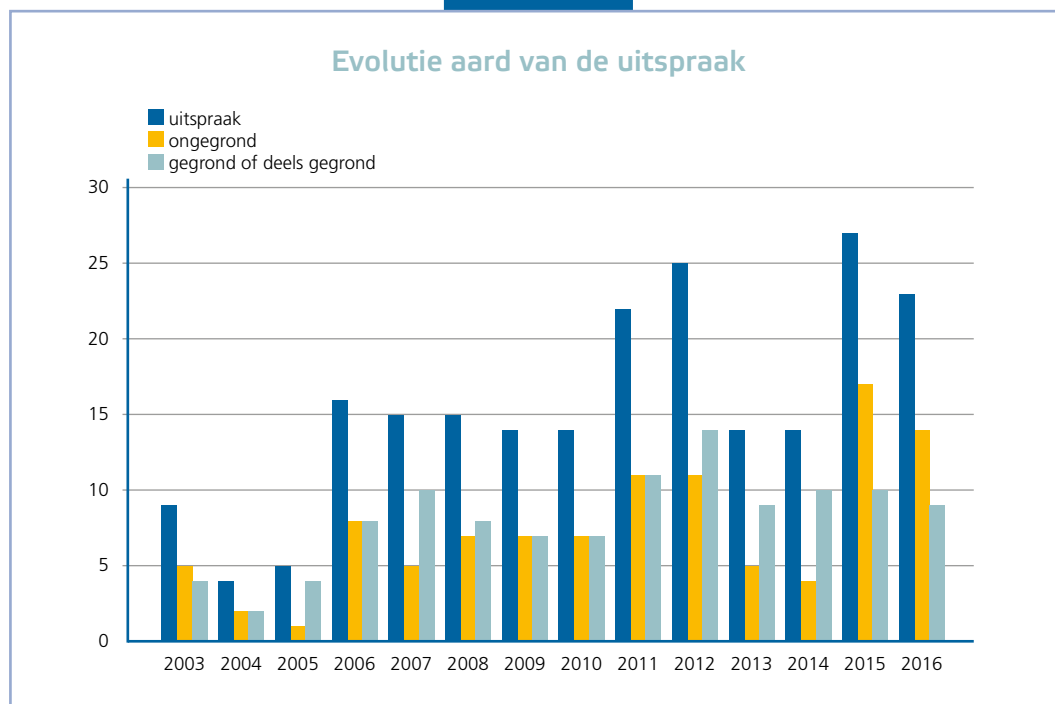
Van de 23 uitspraken waren er 4 gegrond en 5 deels gegrond. In de overige 14 gevallen beoordeelde de Raad de klacht als ongegrond. Ook in zijn advies over de cartoon stelde de Raad vast dat er geen sprake was van een beroepsethische fout. De Raad heeft dus in 9 gevallen een inbreuk op de journalistieke beroepsethiek vastgesteld.

Bij 4 van de 9 klachten die gegrond of deels gegrond werden verklaard, ging het om onvoldoende gecheckte of foute informatie, waarvan het 1 keer specifiek over de titel ging. In 2 gevallen was de Raad van oordeel dat de journalist zichzelf en het doel van zijn optreden onvoldoende loyaal had bekendgemaakt, in 2 andere dat er onvoldoende wederhoor of wederwoord was gegeven. Verder ging het 2 keer om een schending van de rechten van degene die in de berichtgeving voorkwam en 1 keer om een schending van de privacy. In 1 geval vond de Raad dat er onvoldoende onderscheid was gemaakt tussen feiten en opinie. Een laatste klacht was gegrond omdat bij een foto niet was aangegeven dat het om een archiefphoto ging, wat misleidend kon zijn voor de lezer.

Op twee na publiceerden de media de mededelingen over de uitspraken die de Raad over hen deed, zoals in 2013 werd overeengekomen.

De Raad deed van 2003 tot en met 2016 217 uitspraken. Daarvan waren er 104 ongegrond en 113 gegrond of deels gegrond.

Tabel 8

Andere vormen van afronding van klachten

Van de 67 afgehandelde dossiers verklaarde de Raad 6 klachten **onontvankelijk**. In 5 gevallen kon de klager geen persoonlijk belang aantonen zoals het werkingsreglement vraagt. Een zesde klacht werd deels onontvankelijk en deels manifest ongegrond verklaard².

Vijf klachten werden **manifest ongegrond** verklaard. Dat kan volgens een bijzondere procedure, wanneer de ombudsman en de voorzitter van de Raad na een eerste onderzoek vaststellen dat er in geen geval sprake is van een inbreuk op de beroepsethiek. De ombudsman en de voorzitter legden deze gevallen voor aan de Raad, die hen telkens volgde in hun oordeel.

In 3 gevallen zette de klager de **procedure stop**, in 2 andere gevallen besliste de Raad om de procedure stop te zetten omdat de klager niet meer reageerde op herhaalde oproepen van de ombudsman over de verdere behandeling van de klacht.

Vragen

De ombudsman behandelt niet alleen klachten, maar ook vragen. In 2016 kwamen er 152 vragen binnen, net 1 minder dan het jaar voordien.

Bij de vraagstellers waren 88 particulieren, 23 journalisten of hoofdredacteuren, 20 organisaties, 17 studenten, 2 onderzoekers en 2 vertegenwoordigers van de Vlaamse administratie in het kader van een parlementaire vraag.

De vragen zijn van zeer uiteenlopende aard. In bijna 35 procent van de gevallen (53) waren de vraagstellers zelf betrokken bij het nieuwsitem waarover ze een vraag stelden. Bij de 99 andere vragen was dat niet het geval. Die gingen over nieuwsitems waar de vraagsteller niets mee te maken had, over algemene beroepsethische topics, over interpretatie van de code, over juridische thema's, over de opdracht en de werking van Raad voor de Journalistiek enz.

Alle vragen werden snel beantwoord.

² Klager diende een klacht in om twee redenen. Vooreerst vanwege de inhoud van een artikel, maar daarbij kon hij geen persoonlijk belang aantonen. Daarom werd dat deel van de klacht onontvankelijk verklaard. Daarnaast diende hij de klacht in omdat het medium weigerde om zijn reactie op het artikel op te nemen in het online forum. Daarbij had hij wel een persoonlijk belang, maar de Raad verklaarde de klacht manifest ongegrond op basis van artikel 14 van de code dat media de vrijheid laat om ingezonden reacties al dan niet op te nemen.

Raadszittingen en commissievergaderingen

De voltallige Raad heeft in 2016 9 keer vergaderd. Gemiddeld waren 17,6 raadsleden aanwezig. Tijdens de vergaderingen overloopt de ombudsman de hangende dossiers en rapporteert kort over minnelijke regelingen. Op basis van het voorbereidende werk van commissies en de ombudsman beslist de Raad over klachten, nieuwe richtlijnen of wijzigingen van de code. Zo herformuleerde de Raad in 2016 artikel 11 van de code over journalistiek en reclame, artikel 12 over het aanvaarden van opdrachten en voordelen van derden en artikel 27 over discriminatie, stigmatisering en racisme. Hij keurde ook een nieuwe richtlijn goed over de financiering van journalistieke activiteiten. De raad van bestuur bekrachtigde deze wijzigingen.

De Raad organiseerde voor 19 klachten een hoorzitting. Daarbij zijn, naast de ombudsman, telkens drie leden van de Raad aanwezig. Zij lezen het dossier, horen beide partijen en doen een voorstel van beslissing aan de voltallige Raad. In vier gevallen was er op vraag van één of beide partijen geen hoorzitting en besliste de Raad op basis van de schriftelijke stukken. Ook voor het advies op vraag van Unia (Interfederaal Gelijkkansencentrum) was er geen hoorzitting. Ook zonder hoorzitting bereidt een rapporteringscommissie samen met de ombudsman het dossier voor.

Naast de rapporteringscommissies over klachten werkten twee ad hoc commissies rond de wijzigingen van artikels 11, 12 en 27 van de code.

Externe activiteiten van de ombudsman

De ombudsman vertegenwoordigt de Raad voor de Journalistiek naar buiten. Hij gaf in 2016 vijf interviews aan kranten, magazines en radio over beroepsethische thema's, modereerde een debat over de omgang van de pers met minderjarigen, gaf een lezing voor een culturele vereniging over hetzelfde thema, woonde drie studiedagen bij over media, beroepsethiek en recht, nam als panellid deel aan een debat over de verhouding tussen journalistiek en reclame, gaf acht gastcolleges aan opleidingen journalistiek van universiteiten en hogescholen en trad op als juryvoorzitter van de mediaprijs van de Werkgroep Verder over berichtgeving over zelfdoding. Hij gaf ook een infosessie over journalistieke beroepsethiek aan de koepelorganisatie van de *Centra voor Algemeen Welzijnswerk* (CAW) en een workshop aan een Europees initiatief voor burgerjournalistiek.

In het kader van het aanbod voor redacties gaf de ombudsman twee workshops bij redacties van leden van de *Unie van de Periodieke Pers* (UPP). Bij zulke workshops kiezen de hoofdredacteuren op basis van dagelijkse vragen en problemen welke thema's aan bod komen, zodat de ombudsman concreet kan inspelen op de reële noden van de redacties. Samen met zijn collega van de *Conseil de déontologie journalistique*, Muriel Hanot, gaf de ombudsman een infosessie met een overzicht van 14 jaar klachtenbehandeling aan de koepelorganisaties *Vlaamse Nieuwsmedia* (kranten) en *The Ppress* (algemene magazines).

Samen met de voorzitter en de ondervoorzitter van de Raad overlegde de ombudsman met de top van de *Federale Politie* over terreurverslaggeving en met het bureau van de nationale raad van de *Orde der Artsen* over berichtgeving over medische problemen bij artsen en in ziekenhuizen. Verder was er overleg met de administrateur-generaal van de *Vlaamse Regulator voor de Media* (VRM) en met de vzw *Eetexpert*.

Ten slotte namen de ombudsman, de voorzitter en de ondervoorzitter van de Raad deel aan de jaarlijkse AIPCE conferentie in Stockholm (*Alliance of Independent Press Councils of Europe*), waar de ombudsman de richtlijn van de Raad over omgang van de pers met minderjarigen voorstelde.

© Belgimage – AFP – Ozan Kose / Protest tegen de beslissing om de krant Zaman onder staatstoezicht te plaatsen in Istanbul, Turkije (04/03/2016)

WIJZIGINGEN CODE

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2016 drie artikels van de code geherformuleerd en een nieuwe richtlijn goedgekeurd. Het gaat om de artikels over journalistiek en reclame, over het aanvaarden van opdrachten en voordelen van derden en over discriminatie, stigmatisering en racisme. De nieuwe richtlijn gaat over de financiering van journalistieke activiteiten. De raad van bestuur heeft de wijzigingen goedgekeurd. De bedoeling was om de bestaande artikels te verduidelijken.

Het nieuwe **artikel 11** over de verhouding tussen journalistiek en reclame luidt als volgt:

De journalist leent zich niet tot reclame of propaganda. Hij laat zich niet onder druk zetten door adverteerders of belanghebbenden bij de informatie.

Reclameboodschappen en andere commerciële bijdragen worden zodanig gebracht dat de mediagebruiker duidelijk kan vaststellen dat het geen journalistieke werken zijn, bijvoorbeeld door een expliciete vermelding of een duidelijk verschil in de vormgeving.

Het nieuwe **artikel 12** bepaalt:

De journalist aanvaardt opdrachten noch voordelen die zijn onafhankelijkheid of de onafhankelijkheid van zijn redactie in gevaar brengen.

Bij artikel 12 hoort ook een nieuwe **richtlijn over de financiering van journalistieke activiteiten**:

Journalistieke activiteiten worden in principe betaald met middelen van de redactie onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

- Wanneer derden uitzonderlijk bepaalde onkosten dragen of bepaalde diensten leveren voor journalistieke opdrachten of activiteiten, waarborgen de journalist en de hoofdredactie de journalistieke onafhankelijkheid.
- Wanneer er in zulke gevallen een risico bestaat voor de geloofwaardigheid bij het publiek, is de journalist transparant over de externe financiering of ondersteuning.

Artikel 27 is geherformuleerd en de term stereotypering is vervangen door stigmatisering. Het bepaalt:

De journalist zet niet aan tot discriminatie of racisme. Hij waakt erover dat de formulering van zijn berichtgeving niet stigmatiserend is, onder meer wanneer hij elementen vermeldt zoals etnische afkomst, nationaliteit, religie, levensbeschouwing, seksuele geaardheid of gender.

Naar aanleiding van de wijzigingen is de code herdrukt. Hij is voor journalisten en redacties beschikbaar op het secretariaat van de Raad. De code is online beschikbaar op <http://www.rvdj.be/code-raad-voor-de-journalistiek> of downloadbaar via <http://rvdj.be/sites/default/files/pdf/code-rvdj.pdf>.

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2016 23 uitspraken gedaan over klachten. Daarvan waren er 4 gegrond en 5 deels gegrond, de overige 14 waren ongegrond. Daarnaast formuleerde de Raad een advies over een vraag van Unia (Interfederaal Gelijkekansencentrum). Hieronder volgt een overzicht met een korte samenvatting van de uitspraken en het advies.

S tegen Morsum-Magnificat.be en Verbeeck – 2016-01

Deels gegrond

Het artikel op de regionale website gaat over een verkeersongeval en bevat verschillende updates op basis van mails van klager. Klager is in het artikel niet identificeerbaar. De stijl van het artikel en de updates zijn provocerend, maar dat is op zich geen beroepsethische fout. Anderzijds vermengt het artikel feiten en opinie en is het onderscheid niet duidelijk voor de lezer. Dat is in strijd met de journalistieke code.

De Kock en verzekeringsraadsgeneesheren tegen VRT – Panorama, Van den Eynde, De Aguirre en Kneepkens – 2016-02

Ongegrond

De klacht gaat uit van een groep verzekeringsraadsgeneesheren en medisch deskundigen. De reportage gaat over mogelijke belangenvermenging bij artsen die zowel werken voor het gerecht als voor verzekeringsmaatschappijen. De Raad is van oordeel dat het thema van de reportage journalistiek relevant is, maar kan het waarheidsgehalte van de getuigenissen die erin aan bod komen, niet beoordelen. Het feit dat de reportage slechts voor één van de drie getuigen de betrokkenheid bij een omstreden website vermeldt, is een tekortkoming maar geen beroepsethische fout. Een aantal telefoongesprekken zijn zonder toestemming uitgezonden, maar de journalist heeft zichzelf en zijn bedoelingen duidelijk kenbaar gemaakt, en de gesprekken zijn onherkenbaar gemaakt.

Lenssens tegen Deconsument.com – 2016-03

Gegrond

De bijdrage op de website gaat over opportunistische advocaten die misbruik maken van de goedgelovigheid en ellende van mensen om hoge erelonen op te strijken, en vermeldt klager daarbij als typevoorbeeld. Deconsument.com werkt volledig anoniem. De code van de Raad bepaalt dat de journalist loyaal en verantwoordelijk handelt, wat impliceert dat hij werkt met open vizier en zich niet verschuilt achter volledige anonimiteit, wat des te meer geldt als hij zijn standpunt of opinie weergeeft. De auteur verwijst in zijn opiniebijdrage ook naar een aantal feiten. Gezien de aard van de feiten was het aangewezen dat de website klager vóór publicatie de kans op wederhoor had gegeven.

Kriekels tegen TV Familie en Vanderleyden – 2016-04

Gegrond

Het artikel gaat over de conflictueuze relatie tussen Jan Kriekels en Kirsten Janssens die als koppel bekend raakten door het TV-programma The sky is the limit en is gebaseerd op SMS-verkeer tussen Janssens en de journalist. De journalist heeft de versie van Janssens over het conflict niet gecheckt bij Kriekels, wat journalistiek nodig was om een evenwichtig beeld te krijgen. Ondanks de zware beschuldigingen in het artikel, heeft TV Familie Kriekels ook geen wederhoor of wederwoord gegeven.

Dirks en Chalmet tegen Nummer 9080 – 2016-05

Ongegrond

De klacht tegen het lokale maandblad Nummer 9080 gaat over de publicatie van een vrije tribune van de voorzitter van de raad van bestuur van een school in Zaffelare. Nummer 9080 heeft het recht om die vrije tribune te publiceren. De verantwoordelijkheid voor de inhoud ervan ligt bij de auteur. Het magazine kan een reactie vragen op een vrije tribune, maar is daartoe niet verplicht.

Victor tegen Het Laatste Nieuws – 2016-07**Gegron**

Het artikel brengt reacties van bewoners van Epegem, na een ongeval waarbij een meisje van twaalf om het leven kwam en de bestuurder vluchtmisdrijf pleegde. Eén van de bewoners is klagster, die bij de familie op bezoek ging. De passage over de attentie die klagster bij had voor de familie klopt niet en is niet gecheckt. De journalist heeft zichzelf en zijn bedoeling onvoldoende bekendgemaakt. Er was onvoldoende maatschappelijk belang om een foto van klagster te publiceren tegen haar uitdrukkelijke vraag in om dat niet te doen, te meer omdat het bezoek aan de familie privé was.

Eskabee 1935 tegen Het Laatste en HLN.be – 2016-08**Deels gegron**

De artikels gaan over ongeregelheden bij een voetbalwedstrijd in derde provinciale. De Raad is van oordeel dat de journalisten voldoende relevante bronnen hebben geraadpleegd en heeft geen aanwijzingen dat de bronnen fout geciteerd of de feiten fout weergegeven zijn. De titel bij één van de artikels is suggestief, maar wordt geduid in het artikel. De krant heeft klager ook loyaal kans op wederwoord gegeven. Maar bij een foto in de editie Waasland had moeten staan dat het om een archiefphoto ging, omdat de foto aanleiding kan geven tot misleiding van het publiek. De klacht is deels gegron met betrekking tot de publicatie van de archiefphoto.

V tegen Vier en Karen en De Coster – 2016-09**Gegron**

De reportage gaat over een juridisch geschil tussen klager en voetbalclub KFC Hever, waarbij een cameraploeg onverwacht aanbelde bij klager. Klager vroeg twee keer om de opnames niet te gebruiken, wat toch gebeurde. Gezien de gebruikte overvaltechniek bij iemand zonder media-ervaring en gezien de herhaalde weigering had Vier rekening moeten houden met de vraag van klager om de opname niet uit te zenden. De zender had zijn standpunt ook op een andere manier kunnen weergeven, maar heeft hem door de gebruikte overvaltechniek, commentaar en beeldvoering te kijk gezet. Ook al werd zijn gezicht onherkenbaar gemaakt, toch was klager identificeerbaar door de combinatie van de beelden van zijn woning, het huisnummer en het voetbalveld.

V tegen Gazet van Antwerpen – 2016-10**Ongegron****V tegen Het Nieuwsblad – 2016-11****Ongegron**

De artikels gaan over hetzelfde juridisch geschil als hierboven tussen klager en voetbalclub KFC Hever. De Raad is van oordeel dat de vermelding van de naam van klager in de artikels geoorloofd was en zijn rechten niet schendt, te meer omdat er geen afspraken waren tussen de journalisten en klager om de naam niet te noemen.

De Ruyck tegen De Gentenaar – 2016-12**Ongegron****De Ruyck tegen HLN en HLN.be – 2016-14****Ongegron**

De artikels gaan over de rechtszaak tegen Mathieu De Ruyck in verband met het faillissement van zijn bedrijf DR Projects, waarmee hij het Bal der Bals organiseerde. De Raad is van oordeel dat de naam en voornaam van klager genoemd mochten worden en dat de berichtgeving over de rechtszaak waarheidsgetrouw en niet tendentiek was. De Raad ziet ook geen reden waarom de kranten klager, bovenop de weergave van zijn standpunten in de rechtszaak, daarbuiten nog eens om een wederwoord zouden moeten vragen.

VZW Bal der Bals tegen De Gentenaar – 2016-13**Ongegron**

Het artikel gaat over de uitspraak in een rechtszaak tegen Mathieu De Ruyck in verband met het faillissement van zijn bedrijf DR Projects, waarmee hij het Bal der Bals organiseerde. De Raad is van oordeel dat de naam Bal der Bals in het artikel mocht genoemd worden. De titel is onnauwkeurig, maar de onnauwkeurigheid is begrijpelijk door de opeenvolgende juridische structuren die klager opzette om het Bal der Bals te organiseren. De Raad beschouwt deze onnauwkeurigheid dan ook niet als een beroepsethische tekortkoming.

Simonart tegen Dag Allemaal – 2016-15**Ongegrond**

Het artikel behandelt commentaren bij de uitspraak van klager dat David Bowie hem ooit vroeg om een setlist voor een tournee samen te stellen, een gesprek waarvan klager kan aantonen dat het wel degelijk heeft plaatsgevonden. Het staat Dag Allemaal vrij om over die commentaren een artikel te publiceren. Dag Allemaal heeft de reactie van klager over de setlist correct weergegeven, en heeft ook de geest van het gesprek gerespecteerd met een muziekjournalist die anoniem zijn twijfels uitte bij de uitspraken van klager. Het anonimiseren van bronnen is niet beperkt tot bepaalde journalistieke domeinen en Dag Allemaal heeft voldoende wederhoor gegeven.

S tegen Het Laatste Nieuws en HLN.be – 2016-16**Ongegrond****S tegen Het Nieuwsblad en Nieuwsblad.be – 2016-17****Ongegrond****S tegen GVA.be – 2016-18****Ongegrond**

De artikels gaan over een ongeval met vluchtmisdrijf waarbij een jongen van 16 om het leven kwam. De journalisten hebben zich gebaseerd op verklaringen van vertrouwelijke bronnen in een gerechtelijk onderzoek, waarbij het belangrijk is om die verklaringen correct en voorzichtig te formuleren. Maar in de huidige stand van zaken heeft de Raad geen aanwijzingen dat de journalisten onverantwoordelijk zouden zijn omgegaan met de verklaringen die hen door bronnen zijn meegedeeld. De privacy is niet geschonden, al vraagt de Raad aandacht voor het onherkenbaar maken van foto's. De journalisten hebben zich niet opdringerig gedragen.

S tegen Het Belang van Limburg – 2016-19**Deels gegrond**

De artikels gaan over hetzelfde ongeval met vluchtmisdrijf als hierboven, waarbij een jongen van 16 om het leven kwam. De uitspraak is dezelfde, op het laatste element na. Zoals in de vorige gevallen hebben de journalisten zich gebaseerd op verklaringen van vertrouwelijke bronnen in een gerechtelijk onderzoek, waarbij het belangrijk is om die verklaringen correct en voorzichtig te formuleren. Maar in de huidige stand van zaken heeft de Raad geen aanwijzingen dat de journalisten onverantwoordelijk zouden zijn omgegaan met de verklaringen die hen door bronnen zijn meegedeeld. De journalisten hebben zich niet opdringerig gedragen. De foto van de bestuurder is goed onherkenbaar gemaakt, maar de privacy is geschonden door de vermelding van de straatnaam van de bestuurder en zijn gezin.

S tegen TV Limburg – 2016-20**Deels gegrond**

De reportage op TV en de artikels op de website gaan over hetzelfde ongeval met vluchtmisdrijf als hierboven, waarbij een jongen van 16 om het leven kwam. De uitspraak verschilt wel van de vorige. De journalisten hebben zich gebaseerd op verklaringen van vertrouwelijke bronnen in een gerechtelijk onderzoek, waarbij het belangrijk is om die verklaringen correct en voorzichtig te formuleren. Vanwege inconsistenties tussen intro en reportage, tussen middag- en avondnieuws en tussen reportage en titel op de website is de Raad van oordeel dat de zender met betrekking tot de titel op de website onvoldoende verantwoordelijk is omgegaan met de verklaringen die hem door bronnen zijn meegedeeld. Maar de privacy is niet geschonden en de journalisten hebben niet opdringerig gehandeld.

Groothuys tegen Het Nieuwsblad en Nieuwsblad.be – 2016-21**Ongegrond**

Het artikel gaat over een dakbrand bij een woning, waarbij de eigenaar bij herstellingswerken per ongeluk zijn eigen dak in brand stak. De Raad is van oordeel dat de artikels de gebeurtenissen correct weergeven en dat het geoorloofd was om de naam van klager te noemen. De Raad begrijpt dat de oorspronkelijke titel op de website weinig flatterend kon overkomen, maar de redactie heeft de titel op verzoek van klager aangepast.

V en BVBA VR tegen HLN.be – 2016-22

Deels gegrond

Het artikel gaat over een gerechtelijk onderzoek naar de vermoedelijke verduistering en heling van nepsigaretten. De Raad vindt het geoorloofd om de naam van het bedrijf en de initialen van de zaakvoerder te vermelden. Maar volgens het artikel zat de zaakvoerder nog in de gevangenis op het moment van publicatie, terwijl hij voorwaardelijk vrij was. De redactie heeft de fout na enkele weken rechtgezet en het artikel van de website verwijderd, maar de Raad vindt de rechtzetting onvoldoende loyaal. De klacht is daarom gegrond wat de foutieve berichtgeving en het gebrek aan loyale rechtzetting betreft.

De Schutter tegen DeMorgen.be en Vandeweghe – 2016-23

Ongegrond

De klacht gaat over een column waarin de journalist kritiek uit op het vonnis van een Britse rechtbank over de Hillsborough-ramp in 1989. Bij een match tussen Liverpool en Nottingham vielen toen 96 doden. De rechtbank stelde de politie verantwoordelijk voor de ramp en sprak de supporters vrij. De journalist schrijft dat de politie inderdaad fouten maakte, maar heeft het tegelijk over supportersgeweld en noemt het vonnis van de volksjury een drama.

De Raad voor de Journalistiek is van oordeel dat een journalist in een column de uitspraak van een rechtbank mag becommentariëren, in twijfel trekken en bekritisieren. De Raad vindt ook dat DeMorgen.be niet verplicht was om een wederwoord of lezersbrief van klager te publiceren.

Parket Brugge tegen Lescauwaet – 2016-24

Ongegrond

Volgens het parket had de journalist de dochter van een man die 33 jaar geleden verdween niet mogen contacteren, toen die zijn auto met stoffelijke resten dit voorjaar uit de vaart in Damme werd gehaald. Het parket had, zonder verdere toelichting, laten weten dat het niet zou communiceren over de zaak. De Raad voor de Journalistiek stelt vast dat het parket niet gevraagd had om de berichtgeving uit te stellen en ook geen afspraken had gemaakt over een embargo, en is van oordeel dat de journalist zijn informatie op andere manieren kon vergaren en zijn werk kon doen. De Raad meent ook dat de journalist de dochter van het slachtoffer, ondanks de moeilijke omstandigheden, correct behandeld heeft.

Naast 23 uitspraken over klachten formuleerde de Raad in 2016 ook 1 advies op vraag van Unia (Interfederaal Gelijkheidscentrum).

ADVIES op vraag van UNIA over Het Belang van Limburg en HBVL.be – 2016-06

Het advies gaat over een cartoon met als bovenschrijft 'Eerste schooldag in Molenbeek'. De cartoon toont een kind dat Allahu Akbar roept en zijn knuffelbeer onthoofdt, samen met drie andere kinderen die wenen en om hun moeder roepen.

De Raad stelt vast dat de cartoon verwijst naar een context over radicalisering die ook in september 2015 actueel en bekend was. Hij vergroot die uit op een manier die kan kwetsen, choqueren of verontrusten. Maar dat is eigen aan cartoons en satire, die per definitie dingen simplificeren, uitvergroten en overdrijven. De Raad begrijpt dat voor sommigen de cartoon stigmatiserend kan overkomen, maar is van oordeel dat de cartoonist niet oproept tot haat of aanzet tot discriminatie of racisme. Er is ook geen sprake van veelvuldige herhaling waarbij de cartoonist systematisch dezelfde groep zou viseren.

De Raad ziet dan ook geen schending van de beroepsethiek en geen redenen die een beperking van de vrijheid van meningsuiting van de cartoonist of de krant zouden kunnen rechtvaardigen.

EFFECTIEVE LEDEN

- **Eric BREWAEYS**, staatsraad Raad van state en docent VUB
- **Luc DE POTTER**, secretaris-generaal UPP (Unie van de Periodieke Pers)
- **Luc DE SMET**, journalist VRT
- **Frederik DE SWAEF**, hoofdredacteur Flair
- **Guido KNOPS**, eredirecteur Koning Boudewijnstichting
- **Rachida LAMRABET**, auteur en jurist
- **Stefaan MICHIELSEN**, journalist De Tijd
- **Tim PAUWELS**, journalist VRT
- **Werner SMEUNINX**, afgevaardigde Mediahuis
- **Geert STEURBAUT**, secretaris-generaal Mediahuis
- **Jacques SYS**, hoofdredacteur Sport/Voetbalmagazine
- **Leen UYTERHOEVEN**, corporate communication and public affairs NMBS
- **Wim VAN CAPPELLEN**, uitgever Minestrone Cookbooks
- **Hubert VAN HUMBEECK**, journalist
- **Gie VAN ROOSBROECK**, journalist Gazet van Antwerpen
- **Liliane VERSLUYS**, advocaat
- **Flip VOETS**, docent VUB
- **Louis WEENEN**, freelance journalist

PLAATSVERVANGENDE LEDEN

- **Helen BLOW**, stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- **Luc BLYAERT**, freelance journalist
- **Greta BOURGEOIS**, em. raadsheer Hof van cassatie en em. buitengewoon hoogleraar KU Leuven
- **Jo BUGGENHOUT**, eindredacteur VTM
- **Ihsane CHIOUA LEKHLI**, journalist VRT
- **Steven DE BOCK**, journalist Het Nieuwsblad
- **Marc DUPAIN**, algemeen directeur The Ppress
- **Paul GEERTS**, zelfstandig publicist
- **Luc MICHIELS**, nieuwsmanager en coördinator politieke redactie Belga
- **Iris MUSSCHOOT**, directeur Campus De Persgroep
- **Faroek ÖZGÜNES**, journalist VTM
- **Steve PAULUSSEN**, docent UAntwerpen
- **Ike PICONE**, docent VUB & senior researcher imec-SMIT
- **Katrien STRAGIER**, journalist Het Laatste Nieuws
- **Karen VAN BRABANT**, bedrijfsjurist De Persgroep
- **Steven VAN DE RIJT**, voorzitter UPP (Unie van de Periodieke Pers)
- **Karen VANDER PLAETSE**, marketing- en interactiemanager VIAA (Vlaams Instituut voor Archivering)
- **Diane WAUMANS**, manager beroepsethiek VRT

SECRETARIS-GENERAAL

- **Pieter KNAPEN**

ADMINISTRATIEF SECRETARIAAT

- **Kristina DE WILDE**

**Raad voor de Journalistiek:
de media worden er beter door.**

IPC – Résidence Palace 3/217 – Wetstraat 155 – 1040 Brussel
Tel. 02/230 27 17 - www.rvdj.be - info@rvdj.be

Verantwoordelijke uitgever: Pieter Knapen, Wetstraat 155, 1040 Brussel